

#1, Decembar 2015

FAMILIA

*Tu isi tut pravo
te ove čhavoro*

SASTIPE

Kancer - jekh but
pharo nabormipe

INTEGRACIA

Ko so čerela,
pese čerela!

BUTI

Bizo CV,
nane ni buti

Maje na valjani phuv, celo sveto moklo!

Sead Šerifi - Sejo

E redaktoresoro lafi

Avdije isi but Romane organizacie hem Romane aktivistia ko celo sveto. Ki miklji godi phenava: "šučur Devla hem amen o Roma te ova patriotia". Me ičerava imizi so akava pozitiviteti maškar Roma nane samo jekh trend, nego ka ičeri but vreme. Či akana sa o Romane organizacie hem o Romane aktivistia dikhena te mothoven i najšuži slika kotar o Roma e gađendje. Odova tano but šukar, sebepi vazdaja i šansa te tikničera i diskriminacia pre malo Roma. Či akana hine o Amerikancia, Englezia hem Germancia pisinde knjige, čerde filmia hem dilabde kotar o Roma, e Romengiri historia, kultura hem adetia. Ama, me paljem phenava: "šučur Devla, alo o vakti o Rom te vačeri e Romestar". Sa akava but šukar, samo isi jekh buti so mora sarine amen te čera ola pana pošukar. O gađe odobor ulje amaro fokus, či bisterđam sose hijam jekh Romani organizacia hem sose hijam jekh Romano aktivista! Apsolutno, sarine ka slažina amen so sarine amen mangaja te čera jekh "pošukar tajsa" e Romese. Ama, soj odova so čereja sarine amen avdije?!

Jekh sabalje vazdijum o telefoni hem vičijum najhari 10 amaljen. Meklje amaljendje vačerđum so mangava te čerav jekh magazin kuri amen o Roma ka pisina but artiklia e Romenđe, a samo jekh artikel e gađendje ko akava slučaj e Švedjanendje. Me phejum: "pisinen so mangena, te ovel interesantno e Romenđe te čitinen. O teme šaj te oven kultura, adeti, historia, moda, trend, edukacia, familia... a bre sa so mangena tumen"! Meklje amala diljindilje! Sarine pheje so but šuži idea hem sarine manglje te pisinen badihava. Ama, hem so valjani amenđe pobuter ked celo sveto amaro!

O magazin ka ikljol svako trito masek hem šaj te čitini pe ko internet. Sastipe ako dija o Devel, jekh dive ka ičera o magazin hem ko vasta.

Iljija, Brima, Neđo hem **Mišo** oven saste but so podržijen akava projekti hem so hine tumen vreme te bičhaljen tumare artiklia.

A sa e Romenđe ki celo dunjaja mangava ko 2016. berš te oven oljen but baht, sastipe hem godi, a palo akala trin buča o pare kokri ka aven!

Seljami kotar

Sead Šerifi - Sejo

Redakcia:

Ilija Rajkovic, Brima Gudinci,
Sead Šerifi - Sejo,
Neđmedin Jašar, Mirsad Šerifi

Slike:

Sead Šerifi - Sejo
Free Images

Design:

Sead Šerifi - Sejo

Autor hem glavno redaktori:

Sead Šerifi - Sejo

ISSN:

2002-195X (Online)
2002-1968 (Print)

Kontakt:

info@magazinrom.com

www.magazinrom.com
www.arlicenter.se

Produkcia:

A r l i c e n t e r
Kunskapscenter

Amendar

O magazin "Rom" tano jekh kvartalno hem badihava internet-magazin. Amaro fokus tane o Roma, a amari primarno idea tani te vazda e Romengoro interes e čitibase. O teme ko magazin šaj te oven kultura, integracia, svakodivesoro đandipe, informacia, muzika, sastipe, ajgara, nevipe, historia, kariera... O magazin "Rom" ka ovel jekh forum kuri o Roma kotar celo sveto šaj te diskutirinen razna teme, te vačeren jekh bitno informacia, te reklamirinen pe..., znači o magazin ka barjol hem ka asimilirini pe premalo e Romengere kritike hem premalo Romengoro čefi! Amen ka počmina te pisina ko Arli dialekti, ama phravde hijam hem dijekhvar te publicirina artiklia ko avera Romane dialektia. O moto kotar o magazin tano te pisini pe odija čib sar so vačeri pe čhere! Zalo amari Romani čib, jekh artikli ka pisina ki Švedsko čib, sebepi amen o Roma kokri mangaja te bičhala i korektno informacia kotar e Romengiri historia, čib, kultura, adetia...

O magazin "Rom" tano bizo profiti! Iniciativa te čerel pe jekh esavko projekt ijljia o Sead Šerifi – Sejo. Ov kontaktirinda fantastična manušen kola bizo problemi prihvatindje akava izazov. Sarinenđe sviđisalji akija idea hem sarine prihvatindje te pisinen badihava, bizo pare!

Ako isi tumen disavo pućibe, idea ja komentari pisinen amenđe ko: info@magazinrom.com

Om oss

Tidskriften "Magazin Rom" är en online-kvartalstidning, som innehåller allmän kunskap, kultur, nyheter och information. I första hand tidskriften vänder sig till romer, men även vill hjälpa svenska myndigheter, olika organisationer och alla andra som är intresserade att göra skillnad, bidra till kulturen på olika sätt och utöka sina kunskaper om romer, romarnas historia, kultur och tradition. På det sättet ska vi tillsammans försöka att bekämpa diskrimineringen, samt bevara mångkulturella verksamheter.

Ko akava broj:

Som man bäddar, får man ligga.....	5
Tu isi tut pravo te ove čavoro!.....	6
Da li đanđan so.....	8
Sortirin o borlogo hem arakh amari planeta.....	9
Romani Arli Alfabeta.....	10
Bizo CV, nane ni buti.....	11
Kancer - jekh but baro nabormipe.....	12
Romani Ajgara.....	14
Ko so čerela, pese čerela!.....	15

VILL DU SYNAS HÄR
ELLER KANSKE VILL
BARA GE OSS STÖD

R O M

M A G A Z I N

Skicka din gåva till
BankGiro: 597 - 6311

Vårt mål är att varje rom ska få sitt exemplar i handen utan någon kostnad

Som man bäddar, får man ligga

Vi romer har stora möjligheter till utveckling i det här landet, särskilt vi som är från forna Jugoslavien.

Varför anser jag att vi har större möjligheter än t.ex. romer från Finland eller Rumänien?

Finska romer bär sin traditionella beklädnad och på så sätt visar att man bevarar sin tradition och kultur, som tyvärr inte är kompatibel med det svenska samhället. På det sättet har de svårt att smälta in. Genom att bära sina traditionella kläder upplever de tyvärr att de diskrimineras oftare än vi romer som inte har någon vardaglig traditionell klädesplagg.

Vad jag vill framföra med mitt inlägg är att vi som nation måste vara stolta och måste anstränga oss mer. Våra barn måste ha förebilder, sina farbröder, mostrar och de som är i barnens närhet. Vi har alla möjligheter i det här underbara landet, varför inte vara framgångsrika, varför inte åstadkomma till upplevelsen av en stolt nation med många framgångsrika förebilder? Jag vet att vi är en stolt nation, att vi är stolta över de högtider vi firar, våra bröllopsfester och självklart vi måste fortsätta vara det, samtidigt som vi måste se till att anpassa oss till det svenska samhället.

Vi måste föregå med ett gott exempel för våra barn, för att våra barn har en stark önskan att ha en idol som är rom. Vi har många framgångsrika sångare, musiker, men ska alla våra barn bara jobba med musik och/eller bli musiker och sångare? Jag upplever att dagens ungdomsgeneration är mycket framgångsrika i skolan och har som mål att ta studenten. Detta borde vara alla föräldrars mål och önskan, att deras barn slutför sin utbildning med gott resultat och tar studenten. För att lyckas i dagens samhälle krävs det att man minst har avslutat gymnasial utbildning. Utan utbildning riskerar vi att isolera oss själva från samhället och försätta oss själva i en "bubbla".

Pappa integrerar sin son i cykelvärlden

Det finns ett antal organisationer som hjälper romer, se till att utnyttja dessa, till och med den svenska regeringen har startat ett projekt som kallas för "romsk inkludering i samhället". Alltså vill regeringen uppnå något med oss romer, då måste vi visa medvilja. Detta skall inte ses som en kritik mot romer, tvärtom ska detta ses som en uppmuntran till att fortsätta kämpa, för vi är en smart nation.

Min dröm och min stora önskan är att fler ungdomar ska gå klart skolan och avsluta sin utbildning så att man slipper titta på ett TV program som till exempel: *"bara var tionde rom i Sverige tar studenten, hälften går inte ens ut grundskolan"*.

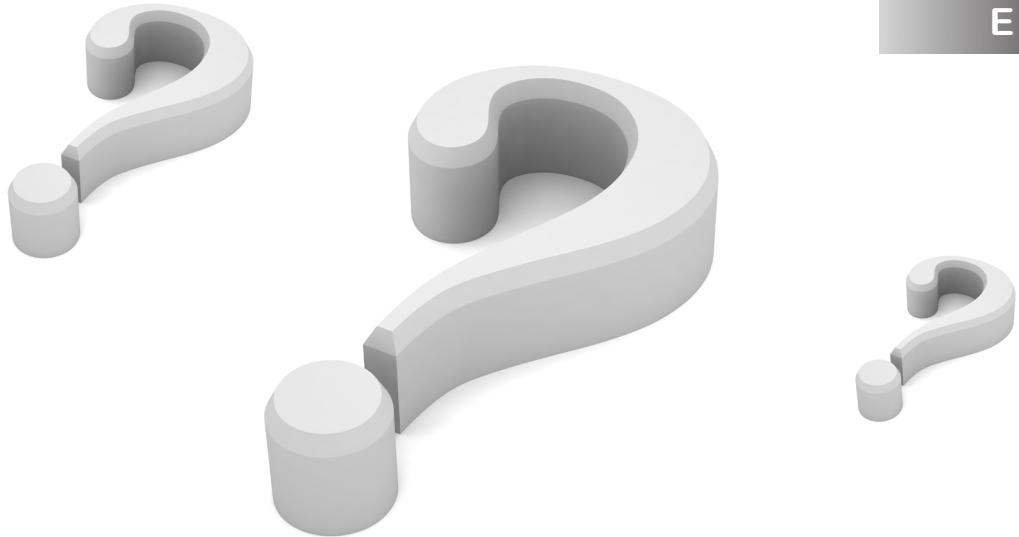
Jag önskar att utbildningsviljan till en avslutad utbildning ska verkliggöras till samma nivå som våra fina och lyckliga bröllopsfester.

Tu isi tut pravo te ove čhavoro!

O UN e beršeste 1989 čerđa jekh konvencia kuri tane pisime artiklia baš o manušikano pravo e čhavorenđe. Odija konvencia vičini pe *čhavorengiri konvencia* hem isi ola 54 artiklia. O UNICEF kova tane jekh delo kotar o UN, isi olje specialno odgovornost te informirini sa e phuvjen ki celo dunjaja, te respektirinen hem te pratinen e čhavorengiri konvencia. O magazin Rom mangela te buvljačeri akija informacia hem dela tumen šansa te čitinen i konvencia ko Arli dialekti. O artiklia tane formulirime te šaj sarine amen o Arlige te haljova.

- 1. E Čhavorengiri konvencia tani tuče so hijan talo 18 berš. Akate o čhvore hem o terne pominena pe sar "čhavoro".**
- 2. E Čhavorengiri konvencia dela tuče hem sa avere čhavorenđe isto pravo hem isto vrednost. Niko na tromal te diskriminirini tut.**
- 3. Keda o bare mangena te anen disavi odluka baš o čhvore tegani on mora te dikhen odova soj "najšukar e čhavorese". O bare tut valjani te araken hem te oven tuče mukajeti.**
- 4. Sa o phuvja ka čeren sa so šaj te praktizirinen o pravia kotar e čhavorengiri konvencia.**
- 5. Toklo jeri tane odgovorna tuče. On ka den tut godi hem ka igaren tut ko pravo drumo ked mangeja te čere buča so i čhavorengiri konvencia dela tut pravo.**
- 6. Tu isi tut pravo te đivdine hem te đa anglal. Tiklji phuv ka čerel sa so šaj tu te čere odova.**
- 7. Tu isi pravo te ovel tut jekh anav hem te ove državljanji ki jekh phuv. Tu isi tut pravo te đane koj toklo jeri hem on te oven tuče mukajeti.**
- 8. Tu isi pravo ko toklo identiteti. Ko identiteti khuvela toklo državljanstvo ki tiklji phuv, toklo anav hem tiklji familiakiri relacija.**
- 9. Niko na tromal te ulavi tut kotar toklo jeri, osim ked tano teklje šukaripase. Odova šaj te ovel keda toklo jeri nane mukajeti tuče hem na arakhena tut šukar. Tu isi tut pravo te dikhe teklje daja hem teklje dade, ama samo ako nane tuče lošno palo odova.**
- 10. Tu hem toklo jeri te manglijen paljem te oven barabar palo so hijen hine ulavde jekh jekhestar, tumen šaj te roden pomoč.**
- 11. Tu našti te ove igardo ki jekh aver phuv bizo te ove mukhlo kotar tiklji daj hem toklo dad.**
- 12. Tu isi tut pravo te vačere so mislineja keda vačeri pe baš o tute. O bare manuša ka šunen tut hem ka čhiven ki godi teklje lafija.**
- 13. Tu isi tut pravo hem sloboda te vačere okova so mislineja.**
- 14. Tu isi tut pravo te misline sa so mangeja. Tu isi tut pravo te đa palo odova so cidela toklo vođi hem tu isi tut pravo te ovel tut odija religia savi tu mangeja.**
- 15. Tut isi pravo te ove člani ko organizacie ja te ikljove oljendar.**
- 16. Tu isi tut pravo te ove arakhlo kotar nelegalno khujbe ko toklo privatno đivdipe. Niko na tromal te čitini teklje Ijila bizo toklo mukhibe hem niko na tromal te lađačeri tut. O zakoni ka del tut zoralo arakhibe kotar esavke buča.**
- 17. Tut isi pravo te đane sa so ovela ki tiklji phuv hem ko sveto ko jekh način so šaj te haljove, sar ko primer prekalo o novine hem televizia.**
- 18. Toklo jeri isi oljen zajedničko odgovornost baš o toklo bajačeribe hem sikavibe. On mora te mislinen teklje šukaripase.**
- 19. Tu isi tut pravo te ove arakhlo kotar sa o forme kotar fizičko ja psihičko maribe.**

- 20.** Te našti te ačhove ki tiklji familia tegani isi tut pravo baš o specialno arakhibe hem aver pomoč.
- 21.** Okola phuvja so mukhena adoptiribe, valjani te dikhen o adoptiribe te ďal sar so valjani hem tu so uljan adoptirimo te ovel tuče šukar.
- 22.** Tu so aveja sar izbeglica, kokri ja dikasaja, isi tut pravo baš o arakhibe hem pomoč.
- 23.** Tu so isi tut fizičko ja psihičko handikap, isi tut pravo ko šužo ďivdipe. Tu saj te osetine tut šukare, sar sa avera.
- 24.** Tu isi tut pravo te ove sasto. Te naborsaljan isi tut pravo te sastljare tut hem te ďa ki rehabilitacia te šaj te ove sasto. Tu isi tut pravo te ove arakhlo kotar tradicionalna ceremonie so šaj te oven lošna tuče.
- 25.** Te ljelje tut ko arakhibe ja dikhibe tegani isi tut pravo te dobine kontrola baš o proces, te šaj sa odova tuče te ovel čerdo ko jekh šukar način.
- 26.** Tu isi tut pravo baš i socialno sigurnost. Ako valjani, o društvo ko than kuri so bešeja šaj te del tut pomoč baš o čher, maro hem šeja.
- 27.** Tut isi pravo te ďivdine ađahar so ka ovel tut šansa te ďa angal fizički, psihički, duhovno, moralno hem socialno. Toklo jeri isi oljen najbari odgovornost baš o sa odova.
- 28.** Tu isi tut pravo te školujine tut. Tu ka ďa ki osnovno škola bizo te platine.
- 29.** Ki škola ka ovel tut šansa te ďa angal hem te spremine tut baš o odgovorno ďivdipe. Tu ka sikljove te respektirine e manušengiri sloboda hem pravia, teklje daja hem dade, tiklji hem e averengiri kultura hem e natura.
- 30.** Tu so hijan minoriteti isi tut pravo ki tiklji čib, tiklji kultura hem tiklji religia.
- 31.** Tu isi tut pravo te čhelje tuče hem te ovel tut hobi.
- 32.** Na tromal niko te iskoristini tut ekonomski, sar ko primer ďiko aver te zaradini pare ko toklo piko bizo te platini tuče.
- 33.** E phuvjengiri odgovornost tani te arakhen tut kotar narkotikia hem avera droge.
- 34.** Tu isi tut pravo te ove arakhlo te na ove koristimo ko bilo save seksualna forme, sar ko primer ki prostitutua ja pornografia.
- 35.** Niko na tromal te čorel tut ja te biknel tut.
- 36.** Tu valjani te ove arakhlo kotar bilo save iskoristibasere forme.
- 37.** Tu na tromal te ove maltretirimo, tortirimo ja disave avera bilačhe buča te čeren pe tuče. Tu našti te ove sudimo ko meribe ja sudimo ko phanlige di ko meribe.
- 38.** Ako hijan talo 15 berš, tegani tu ka ove arakhlo te na ďa ko maribe. Te hijan hine ko maribe, tegani ka dobine odova arakhibe hem dikhibe so valjani tuče.
- 39.** Te hijan hine maltretirimo, tortirimo, mardo, koristimo, zorjea čhivo ko diso, te čerđe opro tute bimanušikane hem bilačhe buča, ja te hijan hine ko maribe, tegani isi tut pravo te dobine pomoč te ovel tuče paljem šukar.
- 40.** Te uljan osumnjimo disose, ja paljem te mothosalo so tu hijan krivo, hem tegani isto valjani te respektirinen tut. O agencie hem o institucie so ka ovel oljen kontakti tuvaja ko sudibasoro procesi ka adaptirinen pe premalo tute. Tu isi tut pravo te dobine pomoč kotar dijekh manuš so ďanelia juridika. Toklo slučaj valjani te završinel pe so posigate so šaj. Niko na tromal te čhivel tut te vačere odovala so ďaneja ja te priznaine diso so na čerđan.
- 41.** Ako o zakoni ki tiklji phuv dela tut pobuter ja poškar arakhibe kotar e čhavorengiri konvencia, tegani ka važni odolje phuvjakoro zakoni.
- 42.** Teklje phuvjakoro odgovornost tano te informirini e čhavoren hem e baren te ďanen so pisini ki čhavoren-giri konvencia.
- 43. – 54.** Pravilia e phuvjakere agenciede hem instituciende te ďanen, te pratinen hem te respektirinen odovala so pisini ki čhavoren-giri konvencia.

Da li đandan so ...

... i *coca-cola* angljeder
šaj hine samo te čine ki
apoteka?

... i *Steffi Graf* e beršeste
1988 dobindja sa o štar
Grand Slam turniria hem
plus ljelja zlato ki *Olim-
piada*?

... o *Vincent van Gogh*
bikindja samo jekh slika
di hine đivdo?

... o lafi *WC* ulo kotar
o engleska lafia "water
closet", so ki Romani
čhib značini "panjesoro
šifonjeri"?

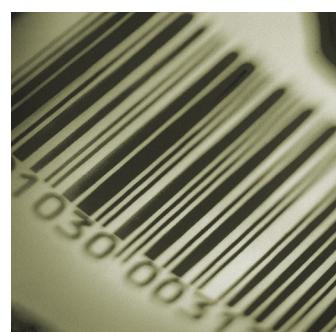
... i mačhi živini ko pro-
sek koro masek dive?

... o delfini isi olje koro
260 danda?

... e beršeste 1974 biki-
salo prvo artikel so hine
olje *bar-kod*, a odova
artikel hine o žvake?

... jekh manuš ko prosek
koro 15 000 puča phan-
dela piklji jakh ko dive?

... jekh litar pani kotar
more tano koro 25
gramia popharo, nego
jekh litar pani kotar ljen?

Sortirin o borlogo hem arakh amari planeta

Toklo borlogo šaj te ovel olje opasna hem šukar buča. Tu so ka sortirine o borlogo vazdeja i šansa o opasna buča te igaren pe ko sigurno than, a o šukar buča šaj te reciklirinin pe hem te koristinen pe pobuter putija. Ko odova način arakhaja amari planeta! Faktički računini pe sar krivično delo ako na sortirineja toklo borlogo. Sa akava tano jekh kotor kotar EU plani baš o sar te arakha amen hem amaro than kaj so bešaja.

Te sortirine sar so valjani

Sortirin toklo borlogo šukar, ko jekh sigurno način sebepi but buča šaj te koristinen pe paljem. O borlogo valjani te mukhel pe ko but thana, zavisini so isi tut te forde. Ače jekh tikni prezentacia sar o borlogo šaj ta deline.

Opasno borlogo tano:

- boja, lepako, lako
- hemikalie
- električno borlogo ja kabelia
- baterie
- Iljači

Aver borlogo:

- hajbasoro borlogo
- bačakoro borlogo
- pharo borlogo
- borlogosiri kesa
- pempas
- pharavde šeja
- vorda, vordengere delia

Pakovanje hem ljila

Sar pakovanje računini pe sa o materialia so upotrebinena pe phandibase hem zaštitibase disavo šej dok te upotrebiti pe ja soj več hine upotrebitimo. Sortirin premalo materiali: šišija (ki boja ja bizo boja), plastika, metali ja ljil. Ako jekh pakovanje tano kerdo kotar pobuter materialia so našti te odvine oljen, sortirin premalo odovala so isi olje najviše. Tape hem avera delia taro diso sortirini pe posebno. Na primer disave buča so nane pakovanje tane o futrole bašo o CD, DVD filmia.

Ko than kaj so fordena pe o novine hem reciklirimo papiri šaj te čhive novine, magazinu, kancalarisko ljila, reklamakere ljila, katalogia hem avera ljila. Odothe ma čiv kuvertia ja poštakere it-listia. On ka čiven pe ki borlogosiri kesa.

But šukar informacia šaj te dobine ako đaja te dikhe ki jekh borlogosiri internet stanica hem oduri šaj te puče baš o sortiribe.

Tips sar šaj te tiknjare te na ovel tut but borlogo:

- Kin pohari buča
- Mukh teklje purane saste buča ko *second hand* ja bikin oljen ko internet
- Namestin o buča so ruminđona
- upotrebina gono keda ka đa ki dučana
- Pi pani kotar i češma, umesto pani ki flaša ja konzerva
- Planirin šukar keda ka đa te kine harči
- Sikljov te kere hajbe ko ratutno hajbe so ačhilo
- Računin kozom boja ka đal tuke keda ka farbine diso

Romani Arli Alfabetă					
A a		Akhor	Lj lj		Ljil
B b		Bakro	M m		Maro
C c		Cucla	N n		Nak
Č č		Čirkijklji	Nj nj		Njiva
Čh čh		Čher	O o		Oblako
D d		Drakha	P p		Purum
Đ đ		Đučhel	Ph ph		Phabaj
E e		Evro	R r		Roj
F f		Fistani	S s		Sap
G g		Gurumni	Š š		Šošoj
H h		Her	T t		Tover
I i		Iv	Th th		Thav
J j		Jaro	U u		Udar
K k		Kaš	V v		Vorda
Kh kh		Kham	Z z		Zebra
L l		Luludi	Ž ž		Žaba

Copyright © 2013 Unga Romer/Arli kunskapscenter

 Unga RomerArli
kunskapscenter

Pisja: Sead Šerifi

Ilustracia: Emir Selimi

Romani Arli Alfabetă isi ola 32 bukve. I Romani Arli Alfabetă pisija o Sead Šerifi - Sejo. Ov Ijelja iniciativa akava projekti te ovel čačipe hem delo ko but phuvja ki Evropa te diskutirini akija tema e Romencar so vačerena Arli dialekti. I Romani čib nane pisimi pana! I Romani čib prenosia pe mujea kotar generacia di ki generacia. Romani čib tani but barvalji čib, ama sebepi e butberšengiri diskriminacia, čoripe hem migracia, o Roma na hine oljen vakti te pisinen piklji čib. Ama, avdije šaj hem o Roma so vačerena Arli dialekti, te phenen so isi oljen alfabet, Romani Arli Alfabetă.

mirsad.sherifi@magazinrom.com

Bizo CV, nane ni buti

Savi buti rodeja?

Rodava buti sar frizeri

Babuš Murina
Romani mahala 10
1010 Roma
012/ 345 78 90
babus.murina@live.com

Jekh tiklji slika

Tiklji informacia

Tiklji edukacia

Edukacia
- osnovno škola
- gimnazia
- kurs baš o frizeri

Buti
- frizersko saloni "Bal"
- frizersko saloni "Kremče"
- frizersko saloni "Frizura"

Reference
- Orhan, frizersko saloni "Bal" 012/ 234 56 78
- Murat, frizersko saloni "Kremče" 012/ 345 67 89
- Fata, frizersko saloni "Frizura" 012/ 987 65 43

Toklo bučakoro iskustvo

Teklje reference

O Agron Ramadani čerela buti sar koordinatori baš o Romano pučiba ko *Arbetsförmedlingen* ki Linköping.

Sose tano o CV važno?

"Ko CV pisineja toklo đivdipasoro iskustvo, savi buti čerđan, save prakse hine tut, koj tane teklje reference. Ađahare vazdeja o interes okoljese kase valjani argatia. Ko CV odova manuš šaj te dikhel da li tu pasuineja odolje profilese so ov rodela.

Ama, o CV na značini ništa ako tu nane tut šužo "lično ljil". Othe mothoveja ko hijan tu sar manuš, kuri hem kasar bešeja, da li hijan šukar amal, sose rodeja odija buti, sose "baš tu" pasuineja odolje bučače, so đaneja kotor odija firma kuri rodeja buti. Isi but važna faktoria, ama uvek probinen najpozitivna buča te pisinen", pheja o Agroni.

CV tano jekh čhinavibe kotar o latinsko lafi "curriculum vitae" hem ko klasično prevodibe značini đivdipasori linia. Glavno cilji kotar o CV tano te mothovi toklo đivdipasoro hem bučakoro iskustvo ko jekh kolaj, ama pedantno primer. But tano važno o CV te ovel olje jekh struktura kote šaj te grupirine o teme. Odova značini so svako tema valjani te ovel ola poklo naslov. E temengoro naslov šaj te ovel edukacija, buti hem reference, a talo odola naslovia šaj te pisine savi edukacija, buti hem reference hine tut đi akana. Ma bistro te pisine tiklji korektno informacia, sar ko primer toklo broj kotar mobilno telefoni. I firma kote ka muke toklo CV te rode buti, ako hine interesimi ka vičini tut ko telefoni. I slika "upre ↑" mothovi sar šaj jekh obično CV te dičhol.

Palo so sikljiljan sar valjani te pisine CV, mora te pazine savo font koristineja. Apsolutno na smineja te koristine o fontia Arial ja Times New Roman! Ako koristijan akala fontia odova ka značini so tu na osvežajan toklo CV najhari 10 berš. Fontia kola šaj te koristine tane: Verdana, Calibri, Century Gothic, hem Tahoma.

Kancer - jekh but baro nabormipe

Te šunen so ko tumaro komšiluko počmindja te vrtini pe jekh manuš so napadini hem mangela te mudari, da li bi čerena sa te šaj te arakhen tumen hem tumare familia?

Sigurno mislinena: "savo pučibe odo-va, pa odova normalno so ka čera sa te arakha amen hem amare familia".

E pa isto ađahare valjani te arakha amen kotar jekh but baro hem pharo nabormipe so napadani hem mangela te mudari amen. Odova tano o kancer! Palo so ka šunen akija informacia kotar o kancer, pučen kokri tumen so hijen sa spremna te čeren, te arakhen tumen hem tumare na-jpašen? Akija tema tani but bari, ama amen ka pendžara amen odoljeja so najbuter valjani te đana.

So osetini o manuš ked avela đi esavko problemi?

Pa sigurno o manuš na osetini pe šukar, sa zavisini kaj počmini te buvl-

jol o kancer. Šaj te ovel ko thulo crevo, ki jetra, ko želudac, ko šero, ko krlo, ko krlo kotar materica, ko koljin, ki čuči, ko jajnikia, ko bubregia, ano rat (leukemija)...

Sar avela đi ko odova, o manuš te astari akava pharo nabormipe?

Amen đanaja so amaro trupi isi olje but čelije so deljinena pe. Ano amaro trupi isi amen jekh mehanizmi kova čerela kontrola hem sar o čelije bajačerena pe. A isi amen hem pana jekh mehanizmi kova arakhi hem pratini te na avel đi ko bikontrolisimo deljibe ko čelije, odova tano amaro imuniteti.

E ked avela đi ko odova?

Ked e kontrolibasoro mehanizmi počmini te grešini hem keda amaro imunološko sistemi ano amaro trupi naštiti te pendžari te rumini o čelije kola barjona ko jekh nenormalno način.

Soj tipično ko murš?

Ko murš tano tipično te dobini kancer ko koljin.

Save simptomia isi?

Kašljibe, slaboneja, pharipe te dišine, dukh ano koljin, kašljibe rat, jangija...

Sose o manuš astari ko koljin rako?

O kancer šaj hem te buvljol ano koljin, andro avera delija e trupesere kola tane več astarde e kancerea. Ama najbaro sebepi šaj te phena sose o kancer ovela ano koljin tane: o CIGARE. O manuš pušini but!

A 10 đi ko 15 procentia, ako čerela pe buti kuri isi but opasna hemikalie hem kuri pharo dišibase.

Iljači:

Da li isi iljači, sa zavisini sar, kuri hem kobor buvljilo o kancer. Ama, isto važno faktor tano kobor odova manuš tano sasto hem zoralo. O kancer šaj te probini pe te ikalji pe hirurški, laserski hem prekalo kemoterapia.

A, ki đuvlji tipično kancer ki čuči.

Save simptomia isi?

Sar grudva ani čuči, lolji ovela i čuči, dugh hem thavdive ando vero e čučijakoro, čedela pe o vero e čučijakoro, i morti ki čuči ovela but osetljivo. I levo čuči počesto ovela nabormi kotar kancer.

So valjani te ovel amen ki godi?

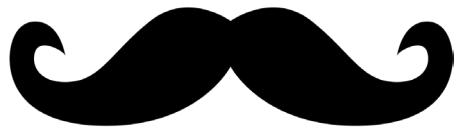
Redovno kontrole upro amende te čera sar ko primer: redovno kokri te dikha i čuči svako masek, jekh puti ko berš te đa ki mamografija. Šaj te phena so i mamografija tano uspešno alati protiv o kancer ki čuči. Ako ki jekh đuvlji več počmini o kancer hem pipindoj na arakhi nisavi grudva koja bešela ani čuči tegani isi mogučnost bari te lečini pe i čuči ando kancer. Ama ako amen tek so pipijam osetinam da isi amen diso sar grudva ki čuči, onda tano več kasno. Tegani šaj ka valjani te činel pe i čuči hem ka valjani but vreme te sačol.

Interesantno phenela jekh rapporti: okova manuš so na trenerini, a bešela najhari jekh sati ko dive angli televizia teljari poklo đivdipe 22 minutija.

Sar phenena tumen?

Nane li ađahare?!

Ked osetinaja ko đivdipe disavo pharipe ja nabormipe, tegani phenaja: "eh te đanav hine aver čhane ka čerav te na avav đi akava lošnipe".

Isi li iljači?

Pravo iljači nane, ama o nabormipe šaj te tikničera saste habeja. O sasto habe, šaj te tikničeri o rizik te astaren o kancer. Te la troško kova tano barvalo željezoja, voče hem zelenipe kova tano barvalo e C vitamineja. Ov teljari i opasnost ando kancer ki čuči.

So šaj te phena palo so čitinam akava teksti? So šaj tu hem me te čera, te arakha amen hem amare familia te na ava đi ko akava pharipe hem baro nabormipe?

Zelenipe barvalo e A vitamineja sar soj i šargarepa, dudum, krompiria, spanako. O vitaminii A činavi i mutacija so čerela o kancer.

Šukar te hal pe hem: čili, limoni, maline, šaha, borovnice, rotkvice, patliđanja hem phabaja.

Pana avera tabijatija ando kola manuš šaj te astari o kancer tane: Te na hal pe but mrsno, pušibe, alkohol, morti andi khani, mrsno hem đivdo mas... Ako pazinaja so haja, odova šaj te ovel jekh phanlo drumo e kancerese čak đi ko 50 procentia.

ROMANI AJGARA

O Kurta hem o Murta na dikhle pe celo jekh masek.

Murta: Ooooo Kurto bre, kaljiljan maje diso. Kaj hijan hine celo masek bre tu?

Kurta: Ki Špania.

Murta: Ki Špania?! Čače?! Kuri baš ki Špania? Ki Majorka, ki Ibiza, ki Grand Kanaria...?

Kurta: Na bre, baš ki Špania!

Vozinena pe duj komarcia ko motori hem palo disavo vreme jekh komarco počminđa te pištini.

Komarco 1: Aaaaa... aš, aš, aš! Mudar o motori!

Komarco 2: So... so hine?!

Komarco 1: Aš... khuđa maje mačhi ki jakhi!

Ikljislo o Rom ko test te ljeł i dozvola vozibase.

Instruktor: Đaneja li savo znako akava?

Rom: Đanava... sastrondalo!

O knanja dikhena HOROR filmi !!!

Jekh komisia phirđa kotar gav đi ko gav hem rodindža najphure Rome. I komisia hine ki Odanovca, ki Mučurca, ki Birojca, ki Kamenica hem ko pana but, but avera gava. Disave Roma hine oljen 80, disave 87, disave 98 berš. Naljal ačhilo oljen pana jekh gav, odova hine i Trnovca. Ked reslja i komisia ki Trnovca, dikhlija jekhe phure sar rovela talo jekh kaš.

Komisia: Phureja, aš smirin tut! Ma rov, ka nakhel sa, smirin tut!

Kobor berš isi tut phureja?

Phuro: Hmmm, hmmm, hmmm... 130.

Komisia: Pa sose roveja, phureja?

Phuro: Marđa man moklo dad, hmmm!

Komisia: Pa, kaj tano toklo dad?

Phuro: Čhere, pharavi kašta meklje baboja!

Ko so čerela, pese čerela!

Amen o Roma isi amen but bari mogučnost ki Švedska amaro đivdipe te čera olje šužo, specijalno amen so avaja tari eks Jugoslavia. Sose mislinava so isi amen pobaro mogučnost, nego o Roma soj tane sar ko primer tari Finska ja Rumunia?

O Roma tari Finska akharena pumari tradicionalno šeja hem ađahare sika-vena so ikerena pumaro adeti but zoralje. Ko adava način smanjinena pumare šanse te adaptirinen pe ko e Švedskakoro đivdipasoro sistemi. Odola Roma pumare šejencar isto osetinena pobari diskriminacia, nego amen o "obična" Roma (so nane amen tradicionalno šeja).

Me akaleja mangava samo te vakerav so amen sar nacija mora povиše te mučina amen hem povиše te ova ponosna so hijam Roma! Amare čhave mora te oven olen šuži slika amendar sar roditeljia, kakija, tetke hem bilo kastar kola tane paše ki olengiri okolina. Celo akija phuv isi amen ko vasta, sose te na iskoristina odija šansa, sose te na uspina te ova ponosno nacia, nacia koja producirini but bare čerenja? Palem, me đanava isi amen hari ponos hem čalumi...

amare bijavencar!
Apsolutno, me hijum tumencar
adava mora i dalje te ikera, ama
mora hem hari te
adaptirina amen
premali kraljevina
Švedska.

Avdije isi but organizacie kola pomožinena e Romen, disave tane Romane, disave nane, ama probinen te koristinen adava. I Švedsko vlada kerđa specijalno aso Roma jekh projekti so vikini pe "romsk inkluderding i samhället" (www.romskin-kluderding.se) hem odole projektea mangela te pomožini e Romen so posigate te adaptirinen pe.

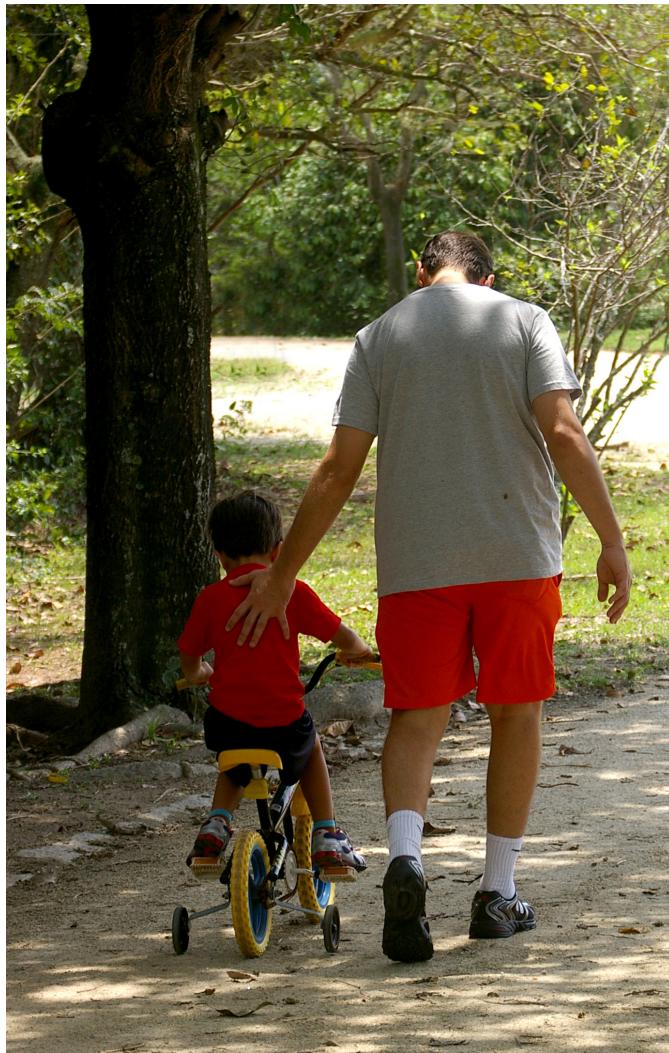
Pomoč isi ko škole, ki buti, ko doktori... i Švedsko vlada dela zori, mora

hem amen hari. Akava nane nisavi kritika aso Roma, nego volja te šaj te trudina amen povиše. Pođandi hem pošuži nacia ki akija dunjaja amendar nane!

Amen ka ova primer amare čhavenge. Me đanava so amare čhave isi olen volja te ovel olen jekh Romano idoli kova ka mothovi e ternendе o drumo hem te fordel čalumi so tano Rom. Isi amen but pevačia, but muzikantia, ama da li baš sa amare čhave muzikantia hem pevačia ka oven? I avdisutni generacia, o terne dikhava but đana anglal ki škola hem mange-na te završinen gimnazia. Adava mora te ovel svakone roditeljesoro cilji hem volja, te završini i gimnazia, a sastipe palo odova šaj hem o fakulteti. Bizo gimnazia ki akija phuv but pharo te uspine, te khuve ki buti. Ko adava način kokore amen izolirinaja taro Švedsko društvo.

Moklo suno hem miklji bari volja tane, te uspinen so pobuter terne so šaj, te završinen i škola hem nikeda više te na kerelpe amendar TV-programi "bara var tionde rom i Sverige tar studenten. Hälften går inte ens ut grundskolan", hem te irinav akava muhabeti ko Romane hem e Šveđanengoro mabe muj amende: "samo svako dešto Rom ki Švedska završini i gimnazia, a ekvaš kotar o Romane čhave čak ni na završinena i osnovno škola"!

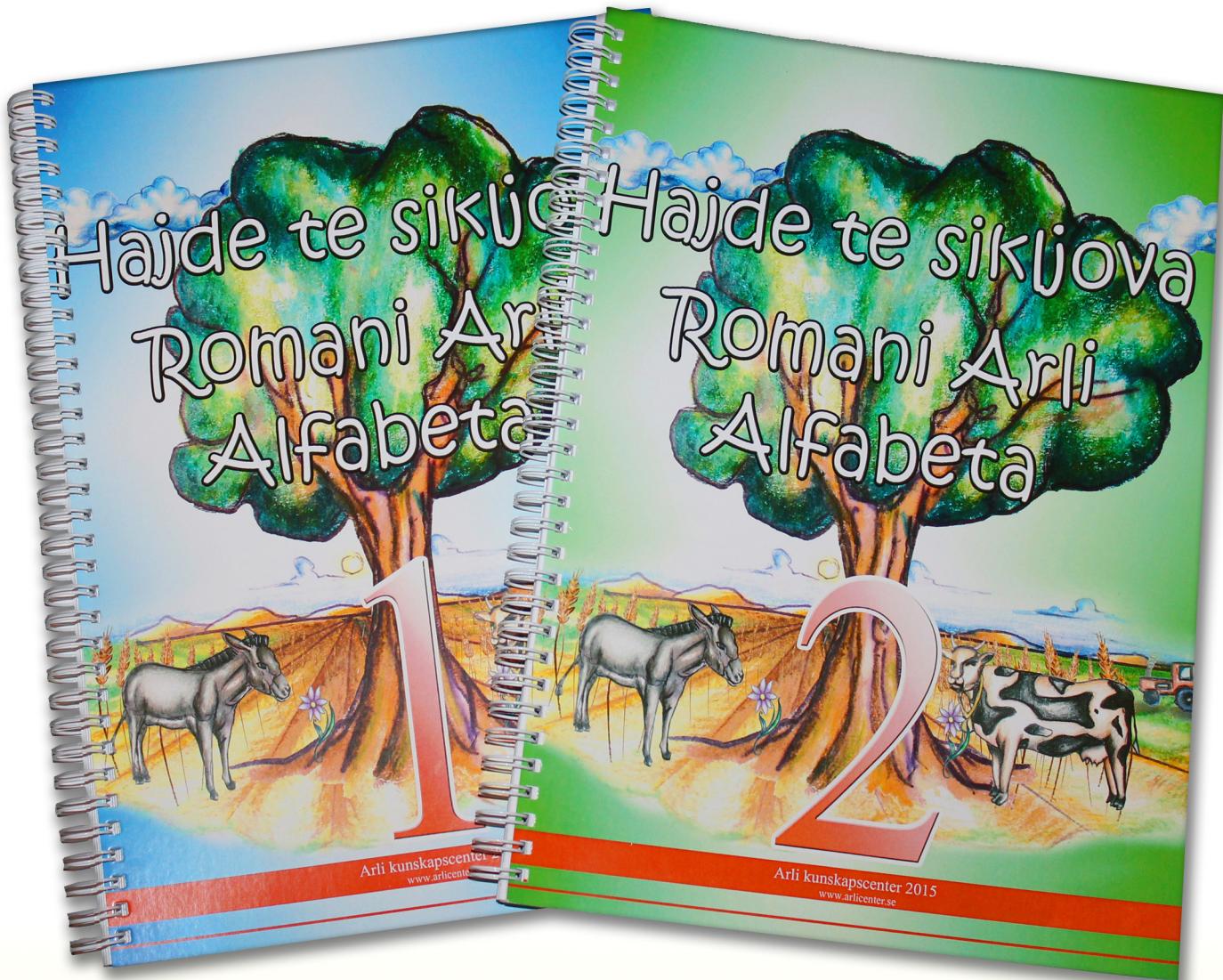
Me nadinava man so ka ovel amen inati, sar so isi amen aso keriba šuze bijava, ađahar hem te ovel amen inati asi škola!

O dad sikavi pekљe čhave te vozini bicikla

Hajde te sikljova Romani Arli Alfabeta

Šaj te poručine ko: info@arlicenter.se

Hajde te sikljova Romani Arli Alfabeta 1

ISBN: 978-91-982463-0-8

Hajde te sikljova Romani Arli Alfabeta 2

ISBN: 978-91-982463-1-5

Arli edukativno centar tani jekh politički hem religozno biphaniji Romani organizacija koja mangela te čerel buti baš e Romengoro pravo ko društvo. Ko jekhto than o Arli edukativno centar tano e Romendje, ama hem isto mangela te pomožini e organizacien, e agencien hem sa averen so mangena te peraven i diskriminacia, a te vazden o multikulturna aktivitetia. E organizaciakoro primarno cilji tano te arakhi hem te bajačeri i Romani čhib pisibaja, specialno o Arli dialekти. Amen mangaja hem te distribucirina i korektno informacia kotar o Roma hem adahare te perava o stereotipia so isi avdije ko društvo.